
Pravidla jsou dobrá, švindlovat se nevyplatí

Pravidla jsou dobrá, švindlovat se nevyplatí

LUDEK VAINERT

Dlouholetý sekretář Rady pro výzkum, vývoj a inovace Marek Blažka obhájí první dopady nového systému rozdělování financí.

* LN Kritikům nového způsobu hodnocení výzkumu vadí, že se peníze rozdělují mechanicky, podle tabulek. Proč jste k tomu přistoupili?

Zásadní je, že systém je veřejně kontrolovatelný. Jsme malá země, v jednom oboru působí třeba dvě stě vědců. Ti spolu vyrůstali, znají se. Hodnotitel lehce pozná, čí práci má před sebou, i když jsou jména začerněna.

* LN Je oprávněná námitka, že hodnocení nazývané kafemlejek rezignuje na obsah?

Naprosto ne. Rozdělení velké většiny prostředků se odvíjí od publikací přijatých špičkovými zahraničními časopisy. To, že práci uplatníte v takovém časopise přece znamená, že obsah hodnotí zahraniční redakce, špičkoví oponenti.

* LN Závažnou námitkou proti současnému systému je to, že metodika nerespektuje rozdílnou nákladovost oborů. Sociolog tak za článek dostane stejně jako fyzik, který potřebuje cyklotron.

Tato námitka je tu od počátku. Propočítali jsme dřívější rozpočty a výsledek byl šokující.

Pokračování na straně 34

Dokončení ze strany 33

Zjistili jsme, že na jednoho pracovníka byly nejnákladnější některé společenskovední obory. Což je věcně nesmysl, způsobený tím, že se prostředky rozdělovaly bez vazby na výsledky.

* LN Nákladovost oborů systém neodráží ani dnes. Jak se tedy může situace zlepšit?

Vzhledem k tomu, že profil Univerzity Karlovy či univerzit jako celku a Akademie věd je podobný, tak to není zásadní problém. Systém hodnocení totiž řeší, jak přerozdělit peníze mezi Akademií věd a vysoké školy. V rámci Akademie se prostředky rozdělují podle jejich vlastních pravidel. I každá vysoká škola má svůj vlastní systém.

* LN A co technické vysoké školy? Jejich zaměření, a tedy potřeby, se přece liší podstatně.

Ano, ale je zajímavé, že kritické připomínky z této strany nechodí. Pokud systém někomu škodí, tak oběma stranám - vysokým školám i Akademii - stejně. U technických škol je "nespravedlnost" korigována, získávají více bodů, a tedy i více peněz z aplikovaných výsledků.

* LN Přesto se zohlednění nákladovosti chystá. Kdy a jak se má změna realizovat?

Od roku 2013. Připravujeme specifické metodiky pro jednotlivé typy oborů. Skupin bude plus minus deset. Rozdíly v nákladech potřebných na výzkum v oborech, jako jsou společenské vědy, přírodní vědy a medicína, tak budou brány v úvahu.

* LN Nebylo spuštění systému, který nezohledňoval toto členění, příliš velký risk?

Korektní je srovnávat současný stav s dřívější praxí. V minulosti se stalo, že Přírodovědecká fakulta UK se octla téměř bez peněz určených na institucionální financování. To se pak řešilo různými účelovými dotacemi. A jde přitom o jednu ze špičkových fakult ve výzkumu. Nový systém je celkově rozhodně spravedlivější.

* LN Nebojíte se, že přes "měkké výsledky", například kategorii software či užitný vzor, se budou body sbírat příliš jednoduše?

Zapomíná se na to, že do poloviny loňského roku byly za výsledky odpovědní poskytovatelé a co předložili, to byla Rada povinná zhodnotit. Od druhého pololetí je tato odpovědnost na Radě. Proběhla dosti drsná selekce zejména u těch výsledků, které nejsou korigovány žádným externím hodnocením.

* LN Můžete uvést příklad?

Výzkumné zprávy. Ty se už od roku 2002 považují za výsledek výzkumu jen v jediném případě: pokud obsahují utajované skutečnosti. Takový výstup totiž nemůžete jinde uplatnit. Při kontrole jsme našli stovky výzkumných zpráv, které nic tajného neobsahovaly, a přesto byly uznány. Týkalo se to Akademie, vysokých škol i dalších. V letošním hodnocení už v této kolonce najdete - s výjimkou resortních výzkumných organizací ministerstva vnitra - samé nuly. I to je důvod, proč vykazované výsledky přes všechno strašení nekontrolovatelně nerostou.

* LN Inflace bodů se tedy nebojíte?

Podívejme se na knihy. I v Poslanecké sněmovně zaznělo, že je přes ně jednoduché nahánět body. Podle pravidel ale platí, že každá kniha musí mít nejméně sto stránek a musí být vydána v nákladu nejméně dvě stě výtisků. A bodově je to ekvivalentní, jako když vám průměrný časopis vydá článek o dvou stranách. Pravidla jsou nastavena tak, aby se švindlovat nevyplatilo.

* LN Pokles příjmů Akademie za problém nepokládáte?

Kritici tvrdí, jak je "bita" Akademie věd. Jenže už nedodávají, že si nejvíc polepší Karlova univerzita jako celek. A to o stamiliony.

* LN Akademie má na kontě asi 36 procent článků v kvalitních časopisech a bodů získala nadproporčně. U vysokých škol je to naopak. Články z Akademie jsou tedy i podle vaší metodiky kvalitnější. Není potom přesun financí k vysokým školám příliš velký?

To je neřešitelné. Na otázku, jak měřit a hodnotit kvalitu, se nedá snadno odpovědět. Ale musíme mít stále na paměti, že úkolem Rady je rozdělit balík peněz, který dostane od vlády.

lidovky.cz

Další odpovědi a text Proč děláme dobrou vědu najdete na www.lidovky.cz/penizenavedu

Foto popis| Marek Blažka (1958) je jeden z nejdéle sloužících vysoce postavených vládních úředníků. Od roku 1992 je sekretářem Rady pro výzkum, vývoj a inovace, posledních deset let je i ředitelem stejně zaměřeného odboru úřadu vlády. Připravuje návrhy státního rozpočtu na výzkum a vývoj, v rámci něhož se rozděluje 25 miliard korun.